

Otevřený dopis poslankyním a poslancům Parlamentu ČR k návrhu zákona o státních zaměstnancích

Vážené paní poslankyně,
vážení páni poslanci,

Obracíme se na Vás jako zástupci odborných organizací, akademické obce a dalších expertů, kterým záleží na tom, aby český stát fungoval efektivně, profesionálně a nestranně.

Návrh zákona o státních zaměstnancích přichází s ambicí modernizovat státní správu. Tento cíl je správný a sdílíme jej. Česká republika skutečně potřebuje stát, který bude rychlý, kompetentní a schopný přitahovat i udržet kvalitní lidi. Této ambice ale nelze dosáhnout oslabením těch částí systému, které chrání profesionalitu, kontinuitu a nezávislost státní správy. Sama vládní Hospodářská strategie Česko: Země pro budoucnost 2.0 zdůrazňuje význam fungujícího státu, předvídatelného prostředí, omezení byrokracie a konkrétních opatření místo obecných proklamací.

Nyní projednávaný návrh bohužel jde opačným směrem. Neřeší skutečné slabiny české státní správy, tedy roztříštěné řízení lidí a chybějící koordinaci napříč resorty, slabou práci s talenty, nízké finanční ohodnocení a nemotivující platový systém. Místo toho ruší nebo oslabuje opatření, která byla přijata teprve nedávno a která měla tyto problémy začít napravit.

Zvláště znepokojivé je, že návrh míří proti směřování, které sama vládní Hospodářská strategie označuje za potřebné. Ta počítá s lepší koordinací státní správy, centralizací nábory vrcholných manažerů pod Úřad vlády a s tím, že ministři mají mít v odborném

vedení úřadů jasného partnera odpovědného za výkon úřednické větve. Současně upozorňuje, že česká státní správa dnes funguje jako soustava izolovaných úřadů, které si navzájem konkurují při náboru lidí a nedokážou systematicky pracovat s talenty. Návrh zákona o státních zaměstnancích však tyto problémy neřeší a opatření, které si sama vláda vytyčila ve vládní Hospodářské strategii, neobsahuje. Naopak oslabuje nástroje, bez nichž se profesionální a odolná státní správa budovat nedá.

Proto Vás vyzýváme, abyste v dalším projednávání zákona podpořili alespoň čtyři klíčové změny a svolali pracovní skupinu, která připraví skutečnou reformu státní služby.

1. Zachovat služební komisi

Služební komise je důležitá pojistka proti nezákonným a účelovým politickým zásahům do státní správy. Zajišťuje rychlou ochranu v situacích, kdy vysoký úředník čelí hrozbě propuštění, nebo zkrácení platu kvůli tomu, že trvá na zákonném a nestranném postupu. Bez této pojistky zůstává v řadě případů jen soudní obrana, která přichází pozdě a nedokáže zabránit okamžitému poškození nezávislosti úřadu a často i hospodářským škodám. V demokratickém právním státě musí existovat mechanismus, který rychle ochrání státní zaměstnance, kteří odmítnou podepsat nezákonné nebo účelové rozhodnutí. Pokud takový mechanismus odstraníme, vysíláme do státní správy nebezpečný signál: odborný a zákonný postup Vás nemusí ochránit.

2. Zachovat kariérní linku pro odborníky

Český stát dlouhodobě ztrácí odborníky, protože jim neumí nabídnout srozumitelný profesní růst bez nutnosti přejít do vedoucí funkce. To je problém zejména u analytiků, právníků, IT specialistů a dalších expertů, jejichž práce je pro fungování moderního státu klíčová. Rozdíly v odměňování mezi veřejným a soukromým sektorem jsou u specialistů v řádu více než 25 tisíc korun měsíčně. Přejít do vedoucí pozice je tak pro experty často jedinou možností, jak ve státní správě kariérně i platově růst, i proto státní správa neláká mladé talenty a ty, které získá, nedokáže udržet. Jen

za posledních sedm let klesl počet úředníků do třiceti let o dvě třetiny. Nemanážerská kariéerní linka je rozumný a moderní nástroj, který je nezbytným základem pro modernizaci platového systému. Umožňuje, aby odborníci profesně rostli i bez toho, že budou uměle tlačeni do vedení lidí, čímž stát ztrácí expertní kapacitu a nevyužívá potenciál manažerských pozic. Kariéerní linka pro odborníky pomáhá udržet expertizu uvnitř státu a dává veřejné správě šanci obstát v konkurenci soukromého sektoru. Její zrušení by šlo přesně opačným směrem.

3. Zachovat pozici nejvyššího státního tajemníka

Česká státní správa dnes nefunguje jako jeden celek. Personální politika je roztržštěná mezi jednotlivé resorty, které si často zbytečně konkurují při náboru stejných lidí a postrádají jednotné vedení v oblasti řízení talentů, rozvoje expertů a práce s vrcholným managementem. I Hospodářská strategie výslovně pojmenovává problémy s koordinací agend a nábořem talentů a navrhuje centralizovat nábor a rozvoj klíčových manažerů pod Úřad vlády. Právě proto je role nejvyššího státního tajemníka důležitá. Jde o instituci, která může zajistit jednotné metodické vedení státní služby napříč resorty, koordinaci státních tajemníků a větší odolnost vůči nahodilým personálním zásahům. Pokud má stát opravdu fungovat efektivněji, potřebuje v řízení lidí více koordinace, ne méně.

4. Posílit odpovědnost státního tajemníka

Státní tajemník na ministerstvu formálně odpovídá za personální řízení a hodnocení zaměstnanců, ale nemá v popisu práce sledovat plnění jejich věcných úkolů. To v praxi vede k obtížnému vymáhání odpovědnosti a oslabení akceschopnosti rezortu při prosazování vládních priorit. Zahraniční modely řízení úřadů proto státním tajemníkům ukládají koordinovat výkon agend úřadu podle pokynů či přímo dohod s příslušným členem vlády. Obdobná role, která spojuje odpovědnost za personální a organizační věci úřadu s odpovědností za výkon věcné agendy úřadu politickému vedení, je ostatně v české veřejné správě dobře známá. Tajemníci obecního úřadu jsou

odpovědní za plnění úkolů obecního úřadu starostovi a obdobně to platí i pro ředitele krajských úřadů. Navzdory tomu, že role státního tajemníka jako koordinačního článku úřadu je opatřením kapitoly 5.1 vládní Hospodářské strategie, návrh zákona o státních zaměstnancích toto opatření neobsahuje, a to přesto, že je klíčové pro posílení manažerské odpovědnosti, eliminaci resortismu uvnitř ministerstev a posílení strategického řízení a kontinuity.

Jde o kvalitu státu, ne o obranu statu quo

Neobracíme se na Vás proto, že bychom chtěli bránit jakékoli změně. Naopak. Česká státní správa změny potřebuje. Potřebuje modernější odměňování, lepší řízení lidských zdrojů, silnější práci s talenty a jasnější odpovědnost za výsledky. Potřebuje také méně byrokracie a vyšší důvěru veřejnosti. To vše je legitimní a nutné. Právě proto je důležité neoslabovat současně ty části systému, které chrání nestrannost a profesionalitu výkonu státní správy.

Státní správa v České republice si změny zaslouží a potřebuje je. Musí však jít o změny promyšlené, odborně připravené a zaměřené na skutečné příčiny jejich slabin, nikoli o kroky, které oslabí její profesionalitu a nezávislost.

Jsme připraveni poskytnout naše odborné kapacity, sdílet zkušenosti z praxe i výzkumu a spolupracovat na takové legislativě, která povede k moderní, výkonné a nestranné státní správě.

Dominika Křížová, Stát ve formě

Karolína Kopka, Česko funguj!

Tobiáš Bruno Galia, Naši úředníci

Richard Kokeš, Govlab

Šárka Zvěřina Trunkátová, Oživení

Michal Plaček, Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy

Ladislav Frühauf, České priority